

Den 11. april 2001 afgav jeg en endelig rapport om min inspektion den 13. og 14. juni 2000 af Statsfængslet i Vridsløselille. I rapporten bad jeg fængslet og Direktoratet for Kriminalforsorgen om udtalelser mv. om nærmere angivne forhold. Den 19. februar 2002 afgav jeg en opfølgingsrapport hvori jeg anmodede om yderligere oplysninger mv. Jeg modtog herefter udtalelser af 18. april, 8. maj og 31. maj 2002 fra fængslet samt en udtalelse af 17. juni 2002 fra direktoratet.

Den 16. september 2002 afgav jeg opfølgingsrapport nr. 2.

Jeg modtog herefter breve af 14. oktober 2002, 18. oktober 2002 og 27. februar 2003 med bilag fra Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Jeg skal herefter meddele følgende:

Ad punkt 2.2. Cellerne

I min opfølgingsrapport nr. 2 anførte jeg følgende:

”I den endelige rapport om inspektionen refererede jeg oplysninger som jeg modtog under en samtale med samarbejdsudvalget, om at der er cellevinduer som burde være udskiftet. Jeg bad statsfængslet om at oplyse omfanget af behovet for at udskifte cellevinduer, og fængslets eventuelle plan herfor.

Statsfængslet oplyste at der er behov for udskiftning af samtlige cellevinduer i fængslet. Statsfængslet har derfor taget kontakt til direktoratet. Det har været overvejet om en eventuel ud-

skiftning af cellevinduerne kunne finde sted i forbindelse med en forestående udskiftning af tagene på belægningsbygningerne.

Direktoratet oplyste supplerende at det på baggrund af primært en vurdering fra kriminalforsorgens tilsynsførende arkitekt er besluttet at der ikke skal gennemføres vinduesudskiftning i forbindelse med den aktuelle tagrenovering. Direktoratet har bemærket at der på to af fængslets fløje aktuelt pågår en renovering af tagene der hidtil har udgjort en sikkerhedsmæssig risiko for både personale og indsatte på grund af løse tagsten mv.

Direktoratet oplyste hertil at der er iværksat indledende undersøgelser om fremtidige vinduers udformning således at der sikres optimale lys- og luftindtag, samtidig med at den fornødne sikkerhed opretholdes. På baggrund af denne undersøgelse vil en udskiftning af fængslets vinduer indgå i den samlede prioritering af kriminalforsorgens vedligeholdelsesmidler.

Jeg meddelte i min opfølgingsrapport (nr. 1) at jeg på det foreliggende grundlag ikke foretager mig mere vedrørende dette forhold. Jeg bad dog Direktoratet for Kriminalforsorgen om underretning om hvad den nævnte undersøgelse giver anledning til i relation til Statsfængslet i Vridsløselille, herunder mht. en eventuel tilførsel af midler til vedligeholdelse af statsfængslet.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har oplyst følgende i sin udtalelse af 17. juni 2002:

‘...’

Ombudsmanden har bedt om underretning om, hvad undersøgelsen om fremtidige vinduers udformning giver anledning til i relation til Statsfængslet i Vridsløselille.

Direktoratet kan oplyse, at kriminalforsorgens økonomiske situation ikke er afklaret på nuværende tidspunkt, idet konsekvenserne af den finanslov, som Folketinget vedtog den 20. marts 2002 endnu ikke ligger fast.

Som led i aftalen om finansloven for 1999 blev der endvidere indgået en politisk flerårsaftale for kriminalforsorgen for perioden 1999-2003, hvor 1999 skulle anvendes som udviklingsår. Flerårsaftalen blev primo 1999 konkretiseret i en politisk godkendt udmøntningsplan samt en resultatkontrakt mellem Justitsministeriet og kriminalforsorgen.

Inkluderet heri var aftalte økonomiske rammer med midler til nye initiativer på i alt ca. 1,4 mia. kr. i hele aftaleperioden. Det årlige effektiviseringsmål vokser ifølge aftalen fra ca. 35 mio. kr. i år 2000 til ca. 105 mio. kr. i år 2003. I 2002 vokser kravet med ca. 35 mio. kr. til i alt 90 mio. kr.

Det har hidtil været forudsætningen, at store dele af dette stigende effektiviseringskrav i år 2002 skulle udmøntes ved reduktion af kapaciteten i såvel fængsler som arresthuse.

Den 8. juni 2002 trådte lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven i kraft. Ændringen af straffeloven medfører forskellige strafskærpelser og gør det strafbart for

anholdte og fængslede at flygte. Disse initiativer vil medføre en forøgelse af strafmængden og betyde et øget behov for pladser i kriminalforsorgens institutioner.

Dette indebærer merudgifter til såvel drift som anlæg for kriminalforsorgen og vanskeliggør kriminalforsorgens overholdelse af de oprindeligt forudsatte effektiviseringsmål. Det vil således i sagens natur ikke være muligt for kriminalforsorgen at udmønte effektiviseringsmålene ved kapacitetsreduktioner.

Der knytter sig en række usikkerheder til vurderingen af konsekvenserne af regeringens nye initiativer for kriminalforsorgens kapacitetssituation, idet en række faktorer, herunder ændringer i kriminalitetsudviklingen, varetægtsbelægget og strafmassen samt i befolkningssammensætningen m.v. har stor betydning.

Justitsministeriet har i samarbejde med kriminalforsorgen og Finansministeriet netop foretaget en analyse af kriminalforsorgens kapacitetsbehov i de kommende år, med henblik på at foretage de nødvendige justeringer af kriminalforsorgens økonomiske rammer på forslaget til finansloven for 2003. Det overvejes for tiden, hvilke konsekvenser analysens resultater skal have.

På baggrund af ovenstående er det besluttet, at kriminalforsorgen i 2002 med henblik på at overholde de økonomiske rammer i den politiske flerårsaftale udviser tilbageholdenhed på vedligeholdelsesområdet, hvor der oprindeligt var afsat ca. 70 mio. kr. til øget vedligeholdelse.

Som følge af det anførte er de økonomiske muligheder i relation til situationen i Statsfængslet i Vridsløselille i øjeblikket uafklarede, og direktoratets behandling af de spørgsmål som ombudsmanden har stillet vedrørende vedligeholdelse og renovering mv., afventer dels en afklaring af konsekvenserne af Finansloven for 2002, dels afklaring af de økonomiske konsekvenser vedrørende de af Folketinget vedtagne strafskærpelser mv.

Direktoratet har på denne baggrund ved brev af 16. april 2002 meddelt institutionerne, at 'Direktoratet forventer ... ikke på nuværende tidspunkt at kunne imødekomme ansøgninger om særbevillinger til anlægs- eller vedligeholdelsesarbejder på institutionerne.

Alle tidligere ansøgninger vil derfor indtil videre blive opført på en venteliste med henblik på prioritering af midler i 2003.

Eneste undtagelse til ovenstående er projekter, som allerede er sat i værk, eller som af bygningsmæssige eller sikkerhedsmæssige årsager skønnes uopsættelige'.

Der vil således under henvisning til det ovenfor anførte ikke blive foretaget videre med hensyn til spørgsmålet om vinduer i 2002.

...

Jeg tager på nuværende tidspunkt det oplyste til efterretning. Jeg beder Direktoratet for Kriminalforsorgen om underretning om konsekvenserne af den nævnte prioritering i 2003 for spørgsmålet om cellevinduer i Statsfængslet i Vridsløselille.”

Direktoratet for Kriminalforsorgen har ved brev af 27. februar 2003 anført følgende om dette punkt:

”Projektet vedrørende udskiftning af cellevinduer på Statsfængslet i Vridsløselille vil ikke kunne finansieres i 2003 og vil indgå i kriminalforsorgens langsigtede prioritering for anlægs- og vedligeholdelsesopgaver i en ny kontraktperiode.”

Bortset fra at bede Direktoratet for Kriminalforsorgen om underretning når der er taget stilling til projektet i forbindelse med direktoratets langsigtede prioritering, foretager jeg mig på det foreliggende grundlag ikke mere vedrørende dette forhold.

Ad punkt 2.3. Gangarealer

I min opfølgingsrapport nr. 2 anførte jeg følgende:

”Jeg udtalte i den endelige rapport om inspektionen at gangarealerne på frigangsaftdeling J fremstod meget rodede. Jeg henstillede til statsfængslet at holde gangarealerne på afdelingen fri for opmagasinerede og tilfældigt anbragte ting som ikke naturligt hører til på et gangareal. Jeg henstillede tillige til statsfængslet at bringe orden i de ledninger og kabler som hang ned fra væggene. Jeg udbad mig underretning når arbejdet var udført. Jeg bad samtidig statsfængslet om at oplyse om eventuelle vedligeholdelsesplaner for afdelingen.

Statsfængslet oplyste at der nu er draget omsorg for at gangarealerne på afdeling J er friholdt for effekter og således ikke længere anvendes til opmagasinering af tilfældige ting. Arbejdet med at bringe orden i løse ledninger og kabler er tilendebragt.

Statsfængslet oplyste videre at statsfængslet har forelagt en plan for en total ombygning af afdeling J for direktoratet og således afventer direktoratets stillingtagen til bevillingsspørgsmålet.

Direktoratet oplyste at direktoratet ved besigtigelse i juni 2001 har konstateret at de af ombudsmanden beskrevne forhold i en vis udstrækning er blevet udbedret, men at afdelingen generelt fortsat ikke er i en acceptabel vedligeholdelsesstand.

Fængslet påpegede at man tidligere har søgt om midler til renovering af afdelingen, men at sagen efter det oplyste beroede på at fængslet ikke kunne påtage sig en medfinansiering af vedligeholdelsesarbejderne. Direktoratet oplyste at direktoratet på den baggrund og efter en prioritering af de samlede bevillinger besluttede at stille sagen i bero og afvente den store sikkerhedssag som aktuelt er i gang.

I denne forbindelse oplyste direktoratet at der som led i sikkerhedsprojektet er planer om at ændre fængslets hovedport hvilket vil have betydning for adgangsforholdene til afdeling J. Det vil derfor være naturligt at planlægge en renovering af afdelingen i sammenhæng med dette. Direktoratet vil på den baggrund anmode fængslet om at udarbejde et forslag til en renovering af afdelingen. Forslaget vil herefter indgå i den samlede prioritering af vedligeholdelsesmidler i 2002, og såfremt det er muligt at fremme forslaget, vil det indgå i fængslets resultatkontrakt for 2002.

Jeg bad i min opfølgingsrapport (nr. 1) direktoratet om underretning om hvad den nævnte samlede planlægning af sikkerhedsprojektet og renovering af afdeling J giver anledning til.

Direktoratet har henvist til sin besvarelse af punkt 2.2. som er gengivet ovenfor.

Jeg tager på nuværende tidspunkt det oplyste til efterretning. Jeg beder Direktoratet for Kriminalforsorgen om underretning om konsekvenserne af den nævnte prioritering i 2003 for spørgsmålet om renovering af afdeling J.

Jeg udtalte endvidere i den endelige rapport at placeringen af vaskemaskiner og tørretumbler på det fælles gangareal ikke er hensigtsmæssig. Jeg bad statsfængslet om at oplyse om det vil være muligt at placere maskinerne et andet sted.

Statsfængslet oplyste at maskinerne tidligere har været placeret på afdelingens badeværelse. Denne placering viste sig imidlertid at være uhensigtsmæssig idet maskinerne tit blev sprøjtet til med vand. Statsfængslet er enig i at placeringen på gangarealet ikke er hensigtsmæssig, og at det bedste ville være hvis maskinerne kunne stå i et særskilt rum. Imidlertid er der ikke noget ledigt rum på afdelingen. Hvis maskinerne skal stå i et særskilt rum, kunne det overvejes at anvende en celle til formålet. Dette vil betyde at der mistes en frigangsplads hvilket ikke er hensigtsmæssigt.

Statsfængslet oplyste videre at et tidligere depotrum på afdelingen for nylig er blevet indrettet som kontor for afdelingens sekretær. Da der er mangel på kontorer, og da der i øvrigt er fordele ved at afdelingssekretærene er placeret på afdelingerne, er det fængslets opfattelse at det

heller ikke er nogen god løsning at anvende kontoret som rum til vaskemaskiner og tørretumblere.

Direktoratet oplyste at direktoratet kan henholde sig til det som fængslet har anført, og at direktoratet herudover er enig i at placering af tørretumblere og vaskemaskiner på gangarealet ikke er hensigtsmæssigt. Direktoratet vil derfor anmode fængslet om at indarbejde en alternativ placering af disse maskiner i det ovenfor nævnte forslag vedrørende renovering af afdelingen som fængslet vil blive anmodet om at udarbejde.

Jeg bad direktoratet om underretning om hvad den nævnte samlede planlægning af sikkerhedsprojektet og renovering af afdeling J giver anledning til i relation til spørgsmålet om placering af tørretumblere og vaskemaskiner.

Direktoratet har henvist til sin besvarelse af punkt 2.2. som er gengivet ovenfor.

Jeg går ud fra at statsfængslet hele tiden er opmærksom på eventuelle muligheder der måtte vise sig for en ændret og mere hensigtsmæssig placering af tørretumblere og vaskemaskiner. Jeg tager i øvrigt det oplyste til efterretning. Jeg beder Direktoratet for Kriminalforsorgen om underretning om konsekvenserne af den nævnte prioritering i 2003 for spørgsmålet om placering af tørretumblere og vaskemaskiner.”

Direktoratet for Kriminalforsorgen har ved brev af 27. februar 2003 anført følgende om dette punkt:

”Direktoratet har i november 2002 bevilget Statsfængslet i Vridsløselille en særbevilling på 1.300.000 kr. til renovering af afdeling J. Arbejdet hermed er startet og afdelingen forventes at kunne tages i brug i løbet af april måned 2003. Der vedlægges kopi af fængslets ansøgning af 7. august 2002 med beskrivelse af renoveringen. Det bemærkes, at det ikke har været muligt, at skaffe plads til vaskesøjle med tørretumbler på badeværelset eller i særskilt rum. Der vil til gengæld blive stik til køleskabe på værelserne, hvorfor disse ikke længere vil skulle placeres på gangen.”

Af statsfængslets ansøgning af 7. august 2002 fremgår at projektet bl.a. omfatter renovering og udskiftning af faldstammer, indførsel af koldt og varmt vand, renovering af badeværelse, indførsel af jordstik til køleskabe i cellerne, etablering af cellekald, renovering og udskiftning af toiletter, malerarbejde, diverse inventarindkøb samt reparation af eksisterende vinduer samt forsatsvinduer.

Jeg tager det oplyste til efterretning og foretager mig ikke mere vedrørende disse forhold.

Ad punkt 2.6. Opholds- og fritidslokaler

I min opfølgingsrapport nr. 2 anførte jeg følgende:

”Jeg gengav i den endelige rapport en del af brevvekslingen vedrørende fængslets gymnastiksal fra min inspektion af Statsfængslet i Vridsløselille i 1991 hvoraf det fremgik at jeg den 22. december 1994 oplyste Direktoratet for Kriminalforsorgen at jeg afventede at direktoratet vendte tilbage til spørgsmålet om opførelse af en ny gymnastiksal.

Direktoratet oplyste ved brev af 28. november 1995 at det fortsat var direktoratets ønske at der opførtes en ny gymnastiksal/sportshal når den bevillingsmæssige situation muliggjorde dette, men at det var nødvendigt med en ekstra bevilling til formålet da et så stort projekt ikke kunne afholdes inden for kriminalforsorgens normale anlægsbevilling. Anlægsbevillingen, der på det pågældende tidspunkt blev oplyst til at udgøre ca. 15 mio. kr. årligt, blev fortrinsvis brugt til vedligeholdelse af kriminalforsorgens ca. 100 institutioner. Direktoratet for Kriminalforsorgen oplyste at direktoratet ville vende tilbage til sagen så snart det blev bevillingsmæssigt muligt at opføre en ny gymnastiksal.

Jeg beskrev i rapporten fængslets gymnastiksal som den fremstod under min inspektion i juni 2000. Jeg udtalte herunder at gymnastiksalen fortsat er ganske utidssvarende, og at den nu fremstår i helt uforsvarlig vedligeholdelsesmæssig stand og er meget dårligt rengjort. Jeg bad statsfængslet og Direktoratet for Kriminalforsorgen om at oplyse hvilke konkrete planer der er for opførelsen af en ny gymnastiksal, herunder med angivelse af en tidshorisont for nybygningen. Jeg bad endvidere om at modtage oplysning om hvorledes man agter at vedligeholde den eksisterende gymnastiksal indtil en ny gymnastiksal er opført. Endelig udtalte jeg at jeg går ud fra at statsfængslet vil sikre at der løbende sker en grundig rengøring af gymnastiksalen.

Statsfængslet oplyste at den nuværende gymnastiksal nu er totalrenoveret. Løbende rengøring af salen indgår som en fast del af fængslets interne rengøringsplan. Spørgsmålet om opførelse af en ny gymnastiksal/sportshal henhører under direktoratet.

Vedrørende rengørings- og vedligeholdelsesstanden i den nuværende gymnastiksal oplyste direktoratet at fængslet som opfølgning på min inspektion af fængslet den 13. og 14. juni 2000 i resultatkontrakten for indeværende år er blevet forpligtet til at udarbejde en plan for forbedrede rengørings- og oprydningssprocedurer i fængslet, herunder i gymnastiksalen. Som opfølgning herpå indsendte fængslet den 28. maj 2001 en redegørelse for den fremtidige pro-

cedure på rengøringsområdet. Direktoratet fremsendte en kopi af den nævnte redegørelse til mig.

I min opfølgingsrapport (nr. 1) tog jeg det oplyste om renovering og rengøring af den eksisterende gymnastiksal til efterretning.

Vedrørende mulighederne for at opføre en ny gymnastiksal oplyste direktoratet at såfremt en ny gymnastiksal skal opføres inden for ringmuren, vil det betyde at nogle af de eksisterende bygninger skal rives ned for at give plads til de indsattes nuværende udendørs fritidsfaciliteter. Det vil derfor være nødvendigt at opføre en bygning der både kan rumme en gymnastiksal og de øvrige faciliteter der i givet fald skal fjernes. Dette vil efter direktoratets vurdering være særdeles bekosteligt.

Direktoratet anførte at det alternativt vil være nødvendigt at opføre en gymnastiksal uden for ringmuren hvilket vil afstedkomme store krav til de sikkerhedsmæssige foranstaltninger, bl.a. i form af en underjordisk tunnel, hvilket vil fordyre projektet væsentligt. Direktoratet oplyste at direktoratet havde til hensigt at afdække de nævnte muligheder yderligere med henblik på en samlet prioritering af kriminalforsorgens vedligeholdelsesmidler og herefter tage stilling til om der skal bygges en ny gymnastiksal.

Jeg bad i min opfølgingsrapport (nr. 1) direktoratet om underretning om direktoratets overvejelser om opførelse af en ny gymnastiksal.

Direktoratet har henvist til direktoratets besvarelse af punkt 2.2. som er gengivet ovenfor.

Allerede ved min redegørelse af 12. maj 1992 til Direktoratet for Kriminalforsorgen og Statsfængslet i Vridsløselille betegnede jeg gymnastiksalen som utidssvarende. Direktoratet og statsfængslet var, som det fremgår ovenfor, enige i det ønskelige i at der blev opført en ny gymnastiksal/sportshal. Det er meget utilfredsstillende at spørgsmålet om stillingtagen til opførelsen af en ny gymnastiksal/sportshal atter må udskydes, mere end 10 år efter at spørgsmålet blev taget op i forbindelse med min inspektion den 11. og 13. december 1991. På den foreliggende baggrund må jeg imidlertid tage det oplyste til efterretning. Jeg beder dog fortsat Direktoratet for Kriminalforsorgen om underretning om direktoratets overvejelser om opførelse af en ny gymnastiksal.”

Direktoratet for Kriminalforsorgen har ved brev af 27. februar 2003 anført følgende om dette punkt:

”Opførelse af ny gymnastiksal til erstatning for den bestående nyrenoverede gymnastiksal indgår i direktoratets langsigtede prioritering af anlægs- og vedligeholdelsesopgaver i en ny kontraktperiode”

Bortset fra at henviser til min anmodning om at modtage underretning om direktoratets overvejelser om at opføre en ny gymnastiksal (nu i forbindelse med den langsigtede prioritering af anlægs- og vedligeholdelsesarbejder), foretager jeg mig på det foreliggende grundlag ikke mere vedrørende dette forhold.

Ad punkt 3.1. Besøgstider, bestilling af besøg og besøgsrum

I min endelige rapport om inspektionen rejste jeg spørgsmål om nogle mulige ændringer af besøgstiderne. I min opfølgingsrapport nr. 2 oplyste jeg at jeg fortsat afventede underretning om de eventuelle ændringer af besøgstiderne.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har ved brev af 27. februar 2003 oplyst at fængslet ikke er gået videre med planerne om at der af hensyn til arbejdsdriften skulle ske ændringer af besøgstiderne. Direktoratet har oplyst at der i øjeblikket ikke er planer om sådanne ændringer.

Jeg tager det oplyste til efterretning, og jeg foretager mig ikke mere vedrørende dette spørgsmål.

Ad punkt 3.11. Kostpenge og købmandens priser

I min opfølgingsrapport nr. 2 anførte jeg følgende:

”På baggrund af en klage fra talsmandsgruppen og med henvisning til en tidligere brevveksling vedrørende inspektionen af Anstalten ved Herstedvester bad jeg i den endelige rapport Statsfængslet i Vridsløselille om en udtalelse om hvorledes statsfængslet sikrer at selvforplejningen kan ske på en tilfredsstillende, ernæringsrigtig måde inden for de indsatte økonomiske rammer.

Statsfængslet oplyste at fængslet har kontrakt med en købmand som vederlagsfrit forpagter butikken i fængslet. Købmanden har forpligtet sig til at levere varer, herunder tilbudsvare, til priser som er identiske med Fokuskædens priser. Statsfængslet oplyste videre at fængslets ledelse tidligere i samarbejde med talsmændene har foretaget priskontrol af købmandens varer sammenlignet med priserne i en tilsvarende forretning uden for fængslet. Denne priskontrol, herunder af tilbudsvare, foretages nu alene af fængslets ledelse. Fængslet lægger til grund at det fastsatte kostpengebeløb er tilstrækkeligt til at sikre de indsatte en tilfredsstillende og ernæringsrigtig kost ved indkøb hos en købmand i den nævnte butikskæde.

Direktoratet henholdt sig i det hele til det som fængslet anførte.

Jeg udtalte i min opfølgingsrapport (nr. 1) at jeg går ud fra at fængslets oplysninger om at der udføres priskontrol af købmandens varer sammenlignet med priserne i en tilsvarende forretning uden for fængslet, indebærer at eventuelle uoverensstemmelser i prisniveau bliver påtalt af fængslet og bragt til ophør.

Jeg udtalte videre at ansvaret for de indsattes mulighed for ved de udbetalte kostpenge at indkøbe en tilfredsstillende og ernæringsrigtig kost, påhviler Direktoratet for Kriminalforsorgen og de enkelte institutioner. Spørgsmålet er efter min opfattelse for vigtigt til at kontrollen hermed kan baseres på de oplysninger som er lagt til grund, hvis der heri ligger at der ikke ved prøveindkøb eller på anden måde føres en effektiv kontrol med balancen mellem kostpengebeløbet og de faktiske udgifter til kosten i den pågældende institution. Jeg bad statsfængslet om nærmere at oplyse hvad der ligger i at 'Fængslet lægger til grund at det fastsatte kostpengebeløb er tilstrækkeligt til at sikre de indsatte en tilfredsstillende og ernæringsrigtig kost ved indkøb hos en købmand i den nævnte butikskæde'. Jeg bad om Direktoratet for Kriminalforsorgens bemærkninger hertil.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har anført følgende i sin udtalelse af 17. juni 2002:

'Statsfængslet har oplyst, at formuleringen skyldes, at beløbet fastsættes centralt, og at fængslet er gået ud fra, at direktoratet har fået foretaget en beregning af, hvad tre daglige hovedmåltider koster i dag ved indkøb hos en købmand. Kontrollen i fængslet har således hidtil alene bestået i at sikre, at købmandens priser svarer til priserne hos Fokuskæden.

Direktoratet kan supplerende oplyse, at det gældende arbejdspengesystem er udarbejdet på baggrund af AUF-betænkningen (betænkning 1058/1986), hvori det blev foreslået, at udbetalingen til de indsatte niveaumæssigt skulle svare til forbigående kontanthjælp.

En undersøgelse viste, at den gennemsnitlige arbejds løn lå på 8 kr., hvilket svarede til, at en indsat, der var anbragt i en institution med selvforplejning havde et rådighedsbeløb på 2600 - 2700 kr. Oplysninger indhentet fra Socialministeriet viste, at grundsatsen for kontanthjælp efter fradrag af skat og eget bidrag til husleje udgjorde ca. 2700 kr.

Det kan videre oplyses, at satserne for udbetalinger til indsatte i kriminalforsorgens institutioner pristalsreguleres i overensstemmelse med den gældende satsreguleringsprocent, der for

2002 udgør 2,7%. Direktoratets skrivelse af 10. december 2001 vedrørende udmelding af arbejdsvederlag til indsatte i 2002 vedlægges.

Ombudsmanden har i sin opfølgingsrapport nr. 2 vedrørende inspektionen i Anstalten ved Herstedvester i 1996 fundet, at direktoratet til stadighed må sørge for at sikre, at det beløb, som bliver udbetalt til de indsatte, er tilstrækkeligt til at købe den fornødne kost i lige netop den butik, der ligger i den pågældende institution.

Direktoratet er enig i det anførte, og har på denne baggrund, samt efter det af statsfængslet oplyste, anmodet statsfængslet om at gennemføre en undersøgelse (prøveindkøb) med henblik på at konstatere, om det er muligt for indsatte i Vridsløselille – hos købmanden der – at indkøbe varer svarende til Forbrugerstyrelsens anbefalinger.

Kopi af direktoratets anmodning til statsfængslet vedlægges til orientering og direktoratet vil orientere ombudsmanden, når resultatet af undersøgelsen foreligger.'

Jeg afventer indtil videre resultatet af den nævnte undersøgelse. Jeg bemærker at direktoratets skrivelse af 10. december 2001 vedrørende udmelding af arbejdsvederlag til indsatte i 2002 ikke var vedlagt direktoratets udtalelse af 17. juni 2002. Jeg går ud fra at direktoratet vil fremsende en genpart af brevet når jeg modtager underretning om den nævnte undersøgelse."

Direktoratet for Kriminalforsorgen har ved brev af 27. februar 2003 oplyst følgende om dette punkt:

"Fængslet har oplyst, at man nu på baggrund af talsmændenes klage over købmandspriserne har foretaget prøveindkøb i fængslets købmandsbutik. Prøvekøbene viste, at priserne hos fængslets købmand var dyrere end i Føtex. Kopi af skema vedlægges.

Fængslet har på denne baggrund opsagt forpagtningsaftalen med købmanden med udgangen af maj måned 2003. Det er samtidigt påpeget, at forpagtningsaftalens vilkår, herunder bl.a. vilkårene om prisfastsættelse og tilbudsvare skal overholdes i den resterende del af aftaleperioden.

Direktoratet har yderligere kontaktet direktoratets kostkonsulent i Fødevarerdirektoratet med henblik på at undersøge muligheden for at få lavet et skema, hvori fængslernes priser på de varer, der indgår i den daglige anbefalede kost og med de relevante mængder kan sammenlignes med de gennemsnitlige priser på landsbasis for tilsvarende varer i butikker uden for fængslerne. Det er hensigten, at der årligt skal indhentes data, der viser den gennemsnitlige pris på disse varegrupper på landsplan til brug for fængslernes kontrol af prisniveauet i fængslernes butikker.

Direktoratet vil orientere ombudsmanden om resultatet heraf.”

Jeg tager det oplyste til efterretning og foretager mig ikke mere vedrørende dette spørgsmål. Jeg afventer direktoratets orientering om den nævnte undersøgelse om muligheden for at udvirke et prisskema.

Ad punkt 6.3.10.

Jeg rejste i min opfølgingsinspektion (nr. 1) spørgsmålet om det er i overensstemmelse med reglerne om udpegning af en fast vagt at der – som det skete i et konkret tilfælde i Statsfængslet i Vridsløselille – på forhånd udpeges flere (mange) funktionærer til på skift at fungere som fast vagt med den virkning at den enkelte funktionær kun fungerer som sådan i kort tid ad gangen og med lang tid mellem hver vagtperiode. Jeg udtalte at jeg – selv om jeg har forståelse for hensynet bag en sådan turnusplan, og selv om de funktionærer der omfattes heraf, hver især udpeges efter de retningslinjer der er angivet af direktoratet – umiddelbart måtte være af den opfattelse at en turnusplan som i det konkrete tilfælde hvor der deltog i alt seks funktionærer, ikke er i overensstemmelse med retningslinjerne. Inden jeg tog endelig stilling til dette spørgsmål, bad jeg fængslet og direktoratet om en udtalelse herom.

Direktoratet har i udtalelsen af 14. oktober 2002 citeret Statsfængslet i Vridsløselilles udtalelse hvori er anført følgende:

”...

Af lov om fuldbyrdelse af straf, § 66, stk. 4, fremgår følgende: ’En indsat, der er tvangsfikseret, skal have fast vagt’.

I bekendtgørelse om anvendelse af sikringsmidler er der ingen bestemmelser om ’fast vagt’, og der er ikke udstedt et cirkulære med nærmere forskrifter om anvendelse af sikringscelle – og herunder fast vagt ved fiksering.

I vejledningen om anvendelse sikringsmidler er der anført flg.:

Sikringscelle med tvangsfiksering

4. Det fremgår af straffuldbyrdeelseslovens § 66, stk. 4, at en indsat, der er tvangsfikseret, skal have fast vagt. Det fremgår af lovens bemærkninger, at en fast vagt er en dertil udpeget fængselsfunktionær eller andet kvalificeret personale, som ikke samtidig har andre arbejdsopgaver end at tage sig af den fikserede indsatte.

Det bør endvidere så vidt muligt sikres, at den faste vagt er en erfaren, fastansat medarbejder, og at den pågældende ikke har deltaget i den aktuelle fiksering. Institutionen bør overveje, om det er hensigtsmæssigt, at den faste vagt er en person med et godt kendskab til den fikserede. Dette vil ofte – men ikke altid – være tilfældet. "

Jeg går ud fra, at der med vedtagelsen af lov om fuldbyrdelse af straf mv. og udstedelsen af bekendtgørelsen om anvendelse af sikringsmidler ikke er tilsigtet ændringer i begrebet 'fast vagt' i forhold til det ophævede cirkulære.

Af følgeskrivelsen af 27. maj 1994 til det nu ophævede cirkulære om anvendelse af observationscelle, sikringscelle, fiksering mv. fremgår under pkt. 7, at *begrebet fast vagt svarer til det tilsvarende begreb indenfor psykiatrien.*

Af lov om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien, § 16 fremgår følgende: '*En patient, der er tvangsfikseret med bælte, skal have fast vagt*'. Bestemmelsen er kommenteret i 16. udgave af Karnovs lovsamling (side 3544) i note 63. Heraf fremgår følgende:

'En fast vagt er en hertil udpeget plejer, sygeplejerske eller andet kvalificeret personale, som ikke samtidigt hermed har andre arbejdsopgaver end at tage sig af den eller de bæltefikserede patienter, som den pågældende er fast vagt for. Tilsynet skal udøves med hensyntagen til patientens egne ønsker og i respekt [for] dennes værdighed og selvfølelse, herunder også retten til et vist privat liv, når dette ikke er uforeneligt med hensynet til patientens sikkerhed.'

Noten i Karnovs Lovsamling indeholder ikke nærmere oplysninger om, hvorvidt der er et krav om, at det skal være den samme person, der gennem længere tid er fast vagt.

Spørgsmålet om 'fast vagt' har her i fængslet været drøftet med fængslets psykiatriske konsulent, overlæge Peder Knudsen, der har mange års erfaring fra sit arbejde på psykiatriske afdelinger. Ifølge den psykiatriske konsulent praktiseres kravet om fast vagt således, at der hele tiden skal være en person, der har vagt – og som ikke samtidigt har andre arbejdsopgaver. Det er den psykiatriske konsultents opfattelse, at der ikke er noget krav om, at det skal være den samme person, der har vagten.

På baggrund af ovenstående er det min umiddelbare opfattelse, at kravet om 'fast vagt' indebærer, at der permanent skal være en vagt, men at der derimod ikke direkte kan udledes et krav om, at vagten skal være den samme person over en længere periode. Jeg er derfor mest tilbøjelig til at mene, at en turnusplan, som den ombudsmanden i det konkrete tilfælde har henvist til, ikke er i strid med de gældende retningslinier.

Jeg kan tilføje, at spørgsmålet om 'fast vagt' også har været drøftet med flere fængselsfunktionærer fra sygeafdelingen, som oftest involveres efter sikringscelleanbringelser. Fængselsfunktionærerne har peget på, at det i sagens natur kan være overordentligt belastende at være vagt. Hertil kommer, at de fysiske rammer, hvorunder tilsynet varetages, er af en sådan karakter, at det ikke er hensigtsmæssigt, at den samme person i længere tid skal opholde sig ved sikringscellen eller i rummet foran cellen. Personalet finder det derfor ikke hensigtsmæssigt, at den samme person som udgangspunkt skal være fast vagt indtil arbejdstids ophør, idet en sådan ordning vil 'slide' unødigt på personalet. Jeg kan tilslutte mig dette synspunkt.

Hvis direktoratet ikke er enig i ovenstående vurdering, vil jeg tillade mig at foreslå, at der – hvis det ikke allerede er sket – indhentes en udtalelse fra Sundhedsministeriet, om hvad der i psykiatrien forstås ved 'fast vagt' i henhold til § 16 i lov om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien."

Direktoratet har herefter indhentet en udtalelse fra kriminalforsorgens psykiatriske konsulent, som i brev af 27. august 2002 blandt andet har udtalt:

"...

Hverken psykiatriloven eller andre bestemmelser indeholder nærmere retningslinier for, hvorledes funktionen som fast vagt skal udfyldes. Praksis på de psykiatriske afdelinger er forskellig. Nogle afdelinger anvender således jævnlige lægestuderende som faste vagter. De pågældende er således hverken erfarne eller fastansatte, ligesom de pågældende ikke har kendskab til den fikserede. Den faste vagt kan siges at have samme funktion som faste vagter ved alvorligt legemligt syge patienter, hvor den faste vagts opgave er at overvåge patientens tilstand, udføre simple plejefunktioner som f.eks. at give patienten noget at drikke og lignende, men såfremt tilstanden ændres vil den faste vagt tilkalde erfarent plejepersonale.

Andre psykiatriske afdelinger har et fast 'vagtkorps' af uddannede medarbejdere. De pågældende møder fast hver dag og erstatter f.eks. sygemeldte ansatte, indgår som ekstra normering i afdelinger, hvor der konkret er behov herfor samt varetager funktionen som fast vagt. De pågældende kan altså siges at være erfarne og fastansatte, men de vil som udgangspunkt ikke have kendskab til den fikserede. De tidsperioder, disse medarbejdere fungerer som faste vagter, afhænger af de konkrete omstændigheder, det vil f.eks. sige andre arbejdsopgaver, arbejdstidens ophør og lignende, men også de konkrete omstændigheder vedrørende den fikserede patient. Såfremt patienten f.eks. er udskældende, spytter m.v. vil vagtperioden kun være ½ time, hvorefter den pågældende afløses. Der er naturligvis også tilfælde, hvor afdelingens faste personale varetager funktionen som fast vagt. I disse situationer vil tidsperioderne typisk være af 1-2 timers varighed, men afhængig af øvrige arbejdsopgaver på afdelingen.

Overordnet drejer vurderingen af spørgsmålet om tidsperioder sig om hvilke funktioner, den faste vagt har. Det er indlysende, at situationen, hvor en indsat er fikseret, ikke indbyder til 'terapeutiske samtaler' mellem den indsatte og den faste vagt. Er den indsatte stabilt afreageret, således at der kan kommunikeres roligt og fornuftigt med den pågældende, vil tilstanden

som udgangspunkt være således, at den indsatte kan løsnes af bæltet. Efter min opfattelse er en væsentlig – måske den væsentligste – funktion for den faste vagt til stadighed at kontrollere, at den fikserede ikke pådrager sig skader eller at den indsatte samlede tilstand eventuelt forværres i en sådan grad, at der f.eks. er behov for øjeblikkelig lægetilsyn. Som helt banale eksempler kan nævnes frie luftveje, at fikseringsmidlerne er – og forbliver – korrekt anlagte, at den indsatte ikke i forbindelse med uro pådrager sig skader m.v. Hertil kan og skal den faste vagt selvsagt tilbyde en helt basal menneskelig kontakt, som den fikserede eventuelt kan anvende. Endelig skal den faste vagt – såfremt den pågældende har faglige forudsætninger for det – naturligvis vurdere, hvorvidt det er forsvarligt at ophæve fikseringen. Som anført er faste vagter i psykiatrien under tiden stud. med. er som ikke har de faglige forudsætninger for en sådan vurdering. I disse tilfælde er det det faste plejepersonale, som – sammen med den behandlingsansvarlige læge – træffer bestemmelse herom.

Fiksering af en indsat i et fængsel kan næppe helt sammenlignes med fiksering af en psykiatrisk patient på en psykiatrisk afdeling, bl.a. foregår fiksering af patienten på selve afdelingen, hvor det faste plejepersonale jævnligt kan tilse patienten samtidig med, at den konstant overvåges af en fast vagt. Fiksering af en indsat foregår i en særlig sikringscelle, som ikke fysisk er beliggende på den afdeling, hvor den indsatte er anbragt. Denne forskel kan siges at øge kravet til kvalifikationer blandt det personale, der skal fungere som faste vagter, og ideelt vil den faste vagt være en erfaren funktionær, som kender den fikserede indsatte, og som f.eks. har vagten i f.eks. 2 eller 3 timer. På den anden side mener jeg ikke, at man kan kritisere, at fængslet i en konkret situation vælger en turnus på $1/2$ time under hensyn til andre, ligeledes væsentlige opgaver for erfarne fængselsfunktionærer.”

Direktoratet har herefter anført følgende:

”...

Direktoratet er enig med statsfængslet i, at det ikke fremgår af ordlyden af vejledningen om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse, at der ikke kan planlægges en turnusordning for de faste vagter, som den af ombudsmanden beskrevne.

Direktoratet har forståelse for de synspunkter, der er anført af fængslet, men finder imidlertid, at en turnusordning, hvor den enkelte funktionær kun varetager funktionen som fast vagt i en halv time ad gangen ikke på fuldt tilstrækkelig vis tilgodeser hensynet bag ordningen med en fast vagt.

Direktoratet har lagt vægt på det, der er anført af kriminalforsorgens psykiatriske konsulent, vedrørende forskellen mellem en fast vagt hos en psykiatrisk patient og hos en sikringscelleanbragt.

Direktoratet har endvidere lagt vægt på, at de nævnte korte vagtperioder, på grund af den manglende kontinuitet, gør det vanskeligere at foretage en korrekt bedømmelse af den indsatte, herunder vedrørende spørgsmålet om ophævelse af fikseringen.

Det bemærkes, at ovenstående ikke er til hinder for, at fængselsfunktionæren ud fra en konkret vurdering afløses efter en periode af en halv times varighed, f.eks. fordi det viser sig, at den indsatte er meget udsældende og spyttende m.v.

Direktoratet vil informere kriminalforsorgens tjenestesteder om ovenstående.”

Jeg tager det oplyste til efterretning, herunder at direktoratet vil informere tjenestestederne om direktoratets opfattelse. Idet jeg går ud fra at orienteringen er sket (eller vil ske) skriftligt, beder jeg om en kopi heraf.

Punkt 7. Opfølgning

Jeg betragter herefter sagen om inspektion af Statsfængslet i Vridsløselille som afsluttet. Jeg henviser dog til at jeg i en række tilfælde har bedt om at modtage underretning om særskilte spørgsmål.

Punkt 8. Underretning

Denne rapport sendes til Statsfængslet i Vridsløselille, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i fængslet.

Folketingets Ombudsmand
Hans Gammeltoft-Hansen